

آینده‌فروشی در پایتخت

نورا حسینی؛ کمیسیون ماده ۵ به کمیسیون تغییر کاربری معروف است. مدت‌هاست که کارشناسان شهری از مصوبات این کمیسیون ابراز نگرانی کرده و معتقدند برخی از مصوبات کمیسیون ماده ۵ در تضاد با سیاست‌ها و کلیات طرح جامع است و معتقدند برخی مدیران شهری به نوعی از کمیسیون ماده ۵ سوءاستفاده می‌کنند… صفحه ۱۰

سرمقاله

جزیره‌فروشی در اقتصاد جزیره‌ای

حجت میرزایی

در روزهایی که ایرانیان بیش از هر چیز در انتظار چشم‌اندازی صریح یا به قرینه از آینده اقتصادی و اجتماعی خود نشسته‌اند، شاید هولناک‌ترین هشدار، سیر در مسیر یونانی‌شدن اقتصاد یعنی «جزیره‌فروشی» برای پرداخت مستمتری بازنشستگان در بحران روزافزون و پیچیده صندوق‌های بازنشستگی است که خواب را از دیدگان هر ایرانی می‌ریاید. ناشنیدن و نادیدن این هشدار و بستن دهان گوینده البته ذره‌ای از نگرانی آن نمی‌کاهد؛ بلکه دست‌کم دو پرسش ناگزیر را در پی دارد؛ یکی آنکه گیریم تعهدات صندوق‌های بازنشستگی با جزیره‌فروشی تأمین شود؛ اما ناترازی و کسری‌های بزرگ و فزاینده در بودجه عمومی دولت برای پرداخت حقوق و مزایای کارکنان که سالانه از هزار و ۳۰۰ هزار میلیارد تومان بالاتر رفته و تعهدات دولت به بانک‌ها و پیمانکاران و نیروگاه‌های تولید برق و… و نیز ناترازی بزرگ بانک‌های دولتی را با کدام فروش تأمین می‌کنید؟ و دوم اینکه واگذاری شتاب‌زده دارایی‌های دولت (در بورس و خارج از آن) در دو دهه گذشته که در سال‌های اخیر به اوج خود رسیده و نیز فروش اموال و دارایی‌های دولت با نام «مولدسازی دارایی‌ها) چه مناسبتی با جزیره‌فروشی دارد؟

جزیره‌فروشی سرنوشت محتوم و ناگزیز «اقتصادهای جزیره‌ای‌شده» و در حال کوچک‌شدن دنیای امروز است که یونان نه اولین آن بوده و نه آخرین آنها. جهانی‌شدن به‌منابۀ یکپارچگی، ادغام، پیوستگی و فشردگی ویژگی مهم دنیای امروز است که بیش و پیش از هر زمینه‌ای در پیوستگی اقتصادی و توانایی کشورها برای توسعه مبادلات مالی و تجاری، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، جذب فناوری، جذب گردشگر، جذب سرمایه انسانی و به‌ویژه سرمایه خلاق و تنوع‌بخشی به ترکیب سبد کالاها و خدمات و شرکای تجاری شناخته می‌شود. به زبان رساتر در دنیای امروز به هر اندازه که سهم کشورها در تولید و مبادلات اقتصادی و مالی بزرگ‌تر می‌شود، اهمیت و بازیگری آنها در مناسبات اقتصادی و سیاسی و بلکه امنیتی جهان بیشتر می‌شود و کلید این ارتقا در بهبود حکمرانی و دستیابی به فرصت‌های انباشت مالی و انسانی و رشد اقتصادی بالاتر است.

دنیای امروز دنیای رقابت همکارانه برای سهم‌بری بیشتر از فرصت‌های مالی و فناوری جهانی است و قابلیت و توانمندی کشورها در دو دهه اخیر، خود را در بهره‌مندی از فرصت‌های جهانی‌شدن برای نرخ‌های بالای رشد اقتصادی نشان داده است؛ اما در دنیای جهانی‌شده و یکپارچه، جزیره‌ای‌شدن و در پیله خود ماندن گونه‌ای از هنرمندی است. در دوران نرخ‌های رشد اقتصادی ۶-۱۰ درصدی و بالاتر از آن در بسیاری از کشورهای شرق و جنوب آسیا، آمریکای لاتین، خاورمیانه و آفریقا که به معجزه‌های رشد شهرت یافته‌اند، حدود ۵۰ سال جزاژدن با نرخ رشد اقتصادی حدود ۱۰٫۵ درصدی (کمتر از نرخ متوسط رشد جمعیت) و رشد اقتصادی نزدیک به صفر در یک دهه معجزه وارونه اقتصاد ایران است. در نیم‌قرن اخیر تولید ناخالص داخلی جهان تقریباً ۱۰ برابر و تجارت جهانی حدود چهار برابر شده است؛ اما سهم ایران از تولید ناخالص داخلی جهان به حدود یک‌سوم و سهم آن از تجارت جهانی به حدود یک‌چهارم کاهش یافته و درست در دوره‌ای که جمعیت فقیر جهان به کمتر از نصف و سهم آن از جمعیت جهانی به یک‌پنجم کاهش یافته، جمعیت فقیر ایران به حدود یک‌سوم جمعیت رسیده است! در این سال‌ها با حدود دو هزار میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان، سهم ایران نزدیک به صفر بوده؛ بلکه در فرار سرمایه مالی و سرمایه انسانی رتبه پرتر منطقه را از آن خود کرده است.

در طول همین نیم‌قرن مدنظر، سهم ایران از تولید جهانی نفت خام به‌عنوان مهم‌ترین محصول صادراتی و برگ برنده بازاری در اقتصاد جهانی از حدود ۱۲ درصد به سه درصد یعنی یک‌چهارم کاهش یافته است. جایگاه ایران در میان ۱۴۰ کشور دنیا از نظر رقابت‌پذیری اقتصادی، صد بوده و بالاخره در شاخص آزادی اقتصادی در رتبه ۲۱ از ۱۲۲ کشور منطقه و رتبه ۱۶۸ از ۱۷۸ کشور دنیا قرار گرفته و یکی از ۱۰ کشور با پایین‌ترین درجه آزادی اقتصادی در کنار لیبی، سودان و ونزوئلاست. در سال‌هایی که درآمد ترکیه از گردشگری به حدود ۶۰ میلیارد دلار و امارات به حدود ۲۰ میلیارد دلار نزدیک می‌شود، سهم ایران با برخورداری از ظرفیت‌های کم‌نظیر تاریخی و فرهنگی به زحمت به سه میلیارد دلار می‌رسد.

بازگویی این ارقام و بازیابی جایگاه ایران از رتبه‌بندی‌های اقتصادی و تجاری و مالی جهان به‌روشنی مفهوم «جزیره‌ای‌شدن»، کوچک‌شدن و کم‌اهمیت‌شدن و کم‌رنگ‌شدن تدریجی بازیگری ایران در اقتصاد منطقه‌ای و جهانی را نشان می‌دهد. اقتصاد جزیره در بستگی و تکیگی روزبه‌روز کوچک‌تر و تحیف‌تر و قدرت شهروندان ساکن در آن هم در مقایسه با گذشته و هم مقایسه با سایر کشورها کمتر و کمتر می‌شود. همه سخن این نوشته به زبان کوتاه این است: برای آینده ایران دو راه بیشتر وجود ندارد:

- اصلاحات بنیادین در نظام حکمرانی برای پیوستگی و بازیگری فعال در اقتصاد جهانی و دستیابی به رشد اقتصاد دور‌قمی در دورانی بلندمدت و پیشگیری از تشدید و تعمیق بحران‌ها - کوچک‌شدن و بی‌اهمیت‌شدن روزافزون با تداوم «اقتصاد رانتی در جزیره» و سرنوشت ناگزیر «جزیره‌فروشی».

دوشنبه ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۲ • ۱۷ شوال ۱۴۴۴ • ۸ می ۲۰۲۳ • سال بیستم • شماره ۴۵۴۸ • ۱۲ صفحه • ۱۵۰۰ تومان

«شرق» نقاط قوت و ضعف لایحه «نحوه برگزاری تجمعات و راهپیمایی‌ها» را به لحاظ حقوقی بررسی می‌کند

هفت خان برگزاری تجمعات

گزارش تیتربک را در صفحه ۸ بخوانید

● عکس: محمد فرهود

بدون شک یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های مرحوم هاشمی‌رفسنجانی، خاطره‌نویسی‌اش است. در واقع میان دولتمردان معدود افرادی پیدا می‌شوند که خاطرات روزانه‌شان را بنویسند. در دوران پهلوی این هنر در نزد امیراسدالله علم بود. او می‌دانست خاطرات روزانه‌اش از درون دربار که از اتفاقات به‌ظاهر عادی نشئت می‌گرفت، آن‌قدر اهمیت دارد که آن را در خارج به امانت بگذارد تا پس از مرگش منتشر کنند.

از این خاطرات‌نویسی روزانه است که ما می‌فهمیم مثلاً خصلت عادی محمدرضا پهلوی چه بوده، به چه چیزهایی علاقه داشته و روابط سیستماتیک درون نظام سلطنتی و تصمیم‌گیری آنها چگونه بوده است. در اصل همین خصلت‌های روزانه‌نویسی است که احوال‌مان را شکل می‌دهد و آنها را مبدل به یک جریان زنده می‌کند. خاطره‌نویسی روزانه یک هنر است و اگر این هنر در نزد

یادداشت

دشواری آشتی ایران و ترکیه با مصر

اردوان امیراصلانی

درحالی‌که خاورمیانه روند تعادل استراتژیک را طی می‌کند، سه قدرت بزرگ جهان اسلام همچنان در تضاد رقابتی هستند که با دیپلماسی در تلاش برای حل آن هستند. به دلیل الزامات تاریخی و جغرافیایی-سیاسی که به دوران امپراتوری صفویه و عثمانی بازمی‌گردد، مثلثی که توسط ایران، مصر و ترکیه تشکیل شده همچنان با یوبایی پیچیده مشخص می‌شود. مصر سرزمینی است که از قرن هجدهم شورش‌های منظمی علیه حکومت عثمانی داشته و همانند عربستان مدت‌ها قبل از سقوط خلافت عثمانی در سال ۱۹۲۴ برای استقلال خود گنجدیده است. انزجار ترک‌های جمهوری‌خواه نسبت به جهان عرب تا حد زیادی به گسستگی کمک کرد که آلتانورک آن را فعالانه با میراث کامل اسلامی و عربی به نفع فرهنگ پیش از اسلام آتاتولی و ریشه‌های آلتایی مردم ترکیه ترویج می‌کرد.

پس از سال ۱۹۴۵، رقابت پشت پرده بین ترکیه و مصر در تلاش برای نفوذ با قدرت استعماری سابق «بریتانیا» برای کنترل کانال سوئز تعریف می‌شود. در مواجهه با ظهور بان‌عریسم و رویاهای رهبر مصر جمال عبدالناصر (۱۹۱۸–۱۹۷۰) برای «دولت بزرگ عربی» و همچنین برای منزوی‌کردن مصر در خاورمیانه به‌ویژه از طریق پیمان بغداد که در سال ۱۹۵۵ بین بریتانیا، ایران، عراق، پاکستان و ترکیه امضا شد، آنکارا تلاش‌هایی را انجام داد. در طول جنگ سرد این دو کشور به شدت متخاصم بودند. ترکیه اولین کشور مسلمان بود که در سال ۱۹۶۹ اسرائیل را به رسمیت شناخت و جایگاه خود را در خاورمیانه به عنوان یک کشور محوری برای ناتو تثبیت کرد

یک دولتمرد باشد، تبدیل به تاریخ می‌شود تا به قول بیهقی «داد تاریخ» را به تمامی احوال دهد. حال این هنر از هاشمی‌رفسنجانی به یادگار مانده است. خاطرات سالانه‌ای که متأسفانه با تأخیر زیاد – ۱۳ساله – منتشر می‌شود، هسته درونی تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری نظام را به بهترین نحو نشان می‌دهد. رویدادهای پس از انقلاب از جنگ هشت‌ساله عراق علیه ایران تا نبردهای مسلحانه خیابانی، دوران سازندگی، اتفاقات سال ۱۳۷۶ و دو سال پس از آن منتشر شده و آنهایی که خواننده‌اند، به اهمیت آن پی برده‌اند. امسال و در آغاز سال نو، خاطرات سال ۱۳۷۹ در روزنامه «شرق» منتشر شد که از بعضی جهات اهمیت زیادی دارد. در این سال اصلاح‌طلبان پس از به‌دست‌گرفتن قوه مجریه و شوراهای شهر به‌ویژه شورای شهر تهران با یک خیز دیگر مجلس ششم را هم در دست گرفتند. همین موضوع اصولگراها را بسیار نگران و عصبی کرده بود؛ به‌طوری‌که درصدد ابطال انتخابات تهران برآمدند؛ اما با تدبیر رهبری این امر صورت نگرفت.

این گزارش را در صفحه ۶ بخوانید

صفحه ۲

در گفت‌وگو با ابوالقاسم دلفی و با بررسی اتفاقات دیپلماتیک دوران روحانی و روزگار رئیسی مطرح شد

از فرصت سوزی تا نافرجامی برجام

عبدالرحمن فتح‌الهی؛ در حالی که شرایط حکایت از آن دارد که مذاکرات احیای برجام دشوار شده است و بازگشت توافق هسته‌ای هم کمی دور از واقعیت جلوه می‌کند، حسن روحانی، رئیس‌جمهور سابق ایران، در جلسه دوره‌ای…

دعوی جناحی بر سر خودروهای رانتی همچنان ادامه دارد؛ انتشار لیستی از نهادهای اجرائی متفاوت که خودرو گرفته‌اند

شاسی‌ها شر شد؟

گفت‌وگو با نماینده‌ای که شاسی بلند گرفته است

دولت و مجلس برای مهار رشد صعودی اجاره‌بهای مسکن ۴ طرح ناموفق را دوباره روی میز آورده‌اند

۴ فرمول شکست خورده بازار اجاره

ورود دادستانی، برخورد با برگزارکنندگان و شاید برکناری رئیس

داستان حجاب به مارا تن شیراز کشید

نگاهی به کارنامه اصغر فرهادی در سال‌های اخیر به بهانه زادروزش

تولدی دوباره

با یادداشت‌هایی از کیوان کثیریان و مازیار معاوی

یادداشت

اتوپیای دموکراسی

کورش الماسی

یکی از آسیب‌های پرهزینه عرصه سیاست‌ورزی، ناتوانی بخش درخورتوجهی از دغدغه‌مندان سلامت، توسعه و امنیت کشور، در اجماع درباره «اهداف مشترک ملی» است. یقیناً تبیین قابل قبول موضوع ناتوانی اجماع دغدغه‌مندان سلامت و امنیت و توسعه، بر سر اهداف مشترک، نه‌تنها دارای ابعاد و ریشه‌های کوناگون بومی و خارجی است؛ بلکه بسیار فراتر از توان و مجال یک موجز است. ازاین‌رو نکاتی کلی و مختصر درباره یکی از بنیادی‌ترین دلایل ناکامی ایجاد اجماع‌سازی سیاسی حول اهداف ملی، یعنی «اتوپیای دموکراسی» ارائه می‌شود. تبیین اتوپیای دموکراسی تلاش دارد تا نشان دهد که میان «اهداف سیاسی» و «ابزار، ملزومات و روش‌های تحقق اهداف سیاسی» تفاوت «جنسیتی و عمیقی» وجود دارد. اینکه توجه به تفاوت اهداف (رهایی شهروندان از زیست بدون چشم‌انداز) و ابزار تحقق اهداف سیاسی (روش یا چگونگی رهایی)، اصلی‌ترین نیاز عرصه سیاسی به منظور حصول تحولات کم‌هزینه و پایدار سیاسی است. نکته درخورتوجه اینکه ناخشنودی، ناراضیاتی و ناامیدی از زیست روزمره، منشأ انتقادهای سیاسی است. به عبارتی در شرایطی که زیست روزمره شهروندان دچار انواع چالش‌های معیشتی، اجتماعی، فرهنگی، روان‌شناختی و… باشد، منطقی و طبیعی است که انسان‌ها (شهروندان) با عوامل، کارگزاران و نهادهای مدیریتی، ناراضی و ناخشنود بوده، در نتیجه خواهان کارآمدی، تغییر و تحول در ساختار مدیریت شهری، استانی و ملی باشند. نکته قابل تعمق که یقیناً برخی مخالف خواهند بود، این است که به گواه شواهد و تجربیات دغدغه‌مندان امنیت، سلامت و توسعه کشور، ایده یا طرحی درباره ایجاد «ساختار مدیریت سیاسی مطلوب و محتمل» ندارند؛ بلکه آنچه بستر آشنفتگی و ناکامی دغدغه‌مندان سلامت، امنیت و توسعه کشور است، برخی ایده‌ها و طرح‌ها درباره «ساختارهای مدیریت سیاسی مطلوب و آرمانی» است. این موجز به‌هیچ‌وجه نفی دموکراسی نیست؛ بلکه جلب توجه دغدغه‌مندان سلامت، توسعه و امنیت کشور به لزوم «تعامل با واقعیات عینی عرصه سیاسی» است؛ بنابراین در راستای کاربردی‌کردن اندیشه‌ها، اهداف و عملکرد برخی اذهان و اراده‌های سیاسی، تبیین کلی و مختصری از مفاهیم اتوپیا، دموکراسی و شرایط عینی عرصه سیاسی ارائه می‌شود.

اتوپیا؟

به طور کلی و مختصر، معطوف به اهداف، شرایط، مکان‌ها و پدیده‌هایی است که تاکنون وجود (عینی) نداشته‌اند و صرفاً در برخی «آذهان خیال‌پرداز» وجود دارند. به عبارتی اتوپیا معطوف به پدیده‌ها، خواسته‌ها، آرزوها و تمایلات روان‌شناختی است.

ادامه در صفحه ۴